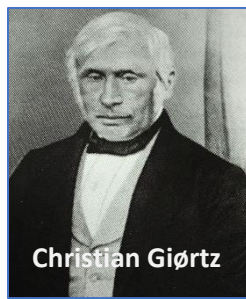
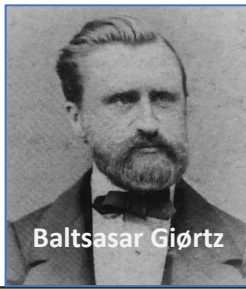

Aldershvile

Christian Giørtz

Baltsasar Giørtz

Kunstmuseet

Købmand, skibsreder, rådmand og fabrikant

Christian Giørtz (1790 – 1860) og søn Balthazar Giørtz (1827 – 1891)

Omkring midten af 1800-tallet nåede den industrielle udvikling også til Ribe. Ikke mindst takket være fremsynede og dygtige iværksættere, som von Stöcken (Ribe Jernstøberi), Frederik Kolvig (Cikoriefabrik) og Christian Giørtz, der blev Ribes industriførste som både købmand, skibsreder, rådmand og fabrikant.

Christian Giørtz blev født i Ringkøbing i 1790 og gift med Necoline Bierrum (1806 – 79). Han havde gået i skole i Kolding og kom senere i handelslære i Flensborg. I 1819 flyttede han til Ribe. Her oparbejdede han hurtigt en velassorteret købmandsgård, hvor han solgte alt fra skolebøger, klædestoffer, tobak og kaffe, til tømmer, mur- og tagsten. Han var også skibsreder, idet han ejede to skibe, galeasen "Anna Caroline" og everten "Louise Nicoline", der hjembragte varer fra udlandet. I perioden 1838-1846 var han desuden borgerlig rådmand i Byrådet

Mest kendt i nutiden er han dog som grundlægger af Giørtz's Bomuldfabrik. I

I 1845 købte han matriklerne Torvet 13-15 og Sønderportsgade 2 syd for Ribe Domkirke, hvor han grundlagde et bomulds væveri i 1850, der ret hurtigt blev en succes. De moderne bygninger blev opført efter engelsk forbillede, men indrettet af danske håndværkere og med en tysk dampmaskine.

Sammen med v. Stöcken, og sønnen Balthazar arbejdede han ivrigt for at få en sidebane til Ribe fra den ny jernbane Lunderskov-Esbjerg. På Skibbroen opførte han Ribes første villa som sin beboelse. Villaen fik navnet "Aldershvile" og skal efter sigende

være opført efter forbillede af en lignende villa ved Themsen i England. Som et kuriosum kan nævnes, at villaen er påført en "kommandobro" i førstesals højde, hvorfra skibsrederen kunne skue ud med vest og iagttagelse, når hans 2 skibe var på vej hjem med nye varer til hans foretagender. Denne udbygning på huset kan stadig ses.

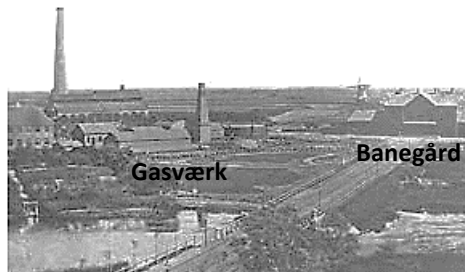
Christian Giørtz døde i sit hjem på Skibbroen i maj 1860.

I en nekrolog i "Ribe Stiftstidende" 14. maj 1860 beskrives han som en tillidsfuld, viljefast og højt agtet mand med en "utrættelig og opofrende Iver samt udmærkede Dygtighed (...)" Kommunen beklager i ham at have mistet en af sine bedste Borgere". Han blev begravet på Ribe Gamle Kirkegård. Hans grav findes ikke mere; men hans imponante gravmonument findes stadig på Gl. Kirkegård til højre for hovedindgangen. Dette viser, at foruden ham selv, ligger også hans hustru, moder og lille datter begravet på kirkegården.

Balthazar Giørtz (1827-1890)

Sønnen Balthazar overtog bomuldsfabrikken efter faderen. I 1866 opførte han en ny og større fabrik på hjørnet af nuværende Sct. Nicolaj Gade og Rosen Alle, muligvis tilskyndet af klager over fabrikkens beliggenhed i byens centrum. Blandt andet klagede man over, at fabrikken ledte sit spildevand direkte ud i byens åbne rendestene.

Det er fabrikken med den store skorsten Balthazar satsede stort og lånte et stort beløb for at bygge et helt fabrikskompleks med en imponerende administrationsbygning med bestyrerbolig. Siden Balthazar Giørtz's tid har den store gule administrationsbygning tjent mange forskellige formål blandt andet som Politigård, Amtstue og bibliotek. I dag indrettet til boliger. Mens den gamle fabrik, som omtalt ovenfor, var bygget efter engelsk forbillede, blev den nye fabrik bygget efter moderne tysk model. Over for den nye fabrik opførte han sin egen pragtbolig i ny-renæssance og med stor parklignende have. I dag indeholder den Ribe Kunstmuseum, der som et af landets ældste blev grundlagt i 1891 og udstiller dansk kunst fra tiden 1750 – 1950. Satsningen viste sig at være rigtig. I 1875 beskæftigede fabrikken 180. De to fabrikker blev indtil 1881 drevet parallelt, men i 1881 lukkedes den gamle fabrik.

Den 25. juni 1880 skete imidlertid en katastrofe! Dampmaskinens kedel eksploderede. To blev dræbt, to blev såret, og der skete store materielle skader på bygningen.

Balthazar Giørtz gik straks i gang med at genopbygge fabrikken og endda at udvide den. Denne gang satsede han imidlertid for stort. Han gik året efter konkurs og flyttede sammen med hustruen til København, hvor han døde syg og nedbrudt i 1891.

I dag er Balthazar Giørtz nok mest kendt i Ribe som svigerfar til den berømte journalist og fotograf Jacob A. Riis, der var immigreret til USA i frustration over, at Balthazar Giørtz i flere år modsatte sig, at hans plejedatter Elisabeth giftede sig med Jacob A. Riis; han var ikke fin nok til hende. Jacob A. Riis var på det tidspunkt "kun" tømmerlærling. (Læs evt. mere om denne kærlighedshistorie i kirkegårdsfortællingen om "Niels Edvard og Caroline Riis"). Balthazar Giørtz var medlem af Ribe Byråd 1860-70, men havde et anspændt forhold til de øvrige byrådsmedlemmer, hvorfor han ofte udeblev fra byrådsmøderne.

Bomuldsfabrikkerne efter familien Giørtz

Fabrikken ved Domkirken blev i 1881 nedlagt og bygningen omdannet til beboelse samt to forretninger. Natten til anden juledag år 2000 nedbrændte fløjen ud mod Domkirken.

Den brandhærgede fløj inden nedrivningen

Gravmindets placering ved hovedindgangen fra Gravsgade

I 2014-15 opførte Ribe Domsogn, der på det tidspunkt ejede fløjen mod Domkirken, en ny bygning kaldet Kannikegården på brandtomten.

Bygningen indeholder kontorer for Domkirken og Sct. Catharinæ Kirke og foredragssal. I bunden af bygningen er der indrettet museum for "De Første Kristne", hvis grave er fundet ved arkæologiske udgravninger i forbindelse med byggeriet.

Fabrikken over for banegården blev efter konkursen i 1881 solgt til et tysk firma, som allerede samme år solgte den videre til tekstilfirmaet Crome & Goldschmidt, som lukkede den i 1927. Derefter har forskellige firmaer haft aktiviteter i bygningerne, herunder møbelværksted, bilfirma og grossistfirma for kolonialvarer. Der

har også været biografteater i en del af bygningerne. I 1943 blev bilfirmaet saboteret og flere af bygningerne stærkt beskadiget.

I dag er den eneste tilbageværende fabriksbygning en art kulturhus, der er hjemsted for Amatørteatret Drakomir, Dykkerklubben Sælhunden, Ribe Danse- og Spillemandsdrag, De Danske Forsvarsbrødre og amatørmusikforeningen Riamuf.

På den øvrige del af grunden ligger Ribe Brandstation, Ribe Politistation og Ribes "nye" rådhus, der indeholder Borgerservice og Færdselsstyrelsen. Ribe by har hædret familien Giørtz ved at opkalde pladsen mellem Det nye Rådhus og fabrikkens tidligere administrationsbygning efter den: Giørtz Plads.

Fortalt af Kirkegårdes fortællegruppe